
Geride Kalmış Ülkelerde Nüfus Artışı ve Beslenme

Hazırlayan: **Tahire O. MERDOL**
Doktor Diyetisyen

Nüfus Planlaması Düşüncesi Nasıl Doğdu

1953 Haziran ayında Standard Oil Petrol Şirketi'nin en büyük hissedarı John D. Rockefeller, ABD'nin önde gelen iktisatçı, biyolog, halk sağlığı ve demografya uzmanlarından oluşan 30 kişilik bir gruba, Williamsburg'daki malikânesine davet etti. Bu «heyet», üç gün süren toplantı boyunca yeryüzünde nüfus dağılımını ve artış eğilimini inceledi, bunun getireceği sonuçları tartıştı ve ileride dünya nüfusu konusunda yapılacak çalışmalarda eş güdüleyici bir rol oynamayı kararlaştırdı. Bu tarihsel kararı izleyen sonbaharda John D. Rockefeller başkanlığında Nüfus Konseyi kuruldu.

Böylece, Nüfus sorunu, Rockefeller ailesinin öncülüğünde, emperyalizmin yeni ideolojik ve politik sömürü alanı haline dönüşüyordu. Ford Vakfı, Carnegie, Commonwealth ve Community Vakıfları, Mott ve Mellon aile tröstleri, Rockefeller ailesi, Amerikan Enerji Komisyonu başkanı ve Rockefeller'ların malî müşaviri Lewis Strauss, ilk üyeler olarak biraraya geldiler ve Nüfus Konseyine taze kan ve para pompalamaya başladılar. Zengin İngiliz ve İsveçliler, üçüncü dünya'daki dostlarıyla birlikte, Amerikalılara katılarak, Nüfus Konseyi'nin paralelinde Uluslararası Aile Planlaması Derneği'ni kurdular.

İleride Nüfus Konseyi'nin başkanı olacak olan o zamanların Chase National Bankası müdürü Eugene Black başkanlığındaki Dünya Bankası, Princeton Üniversitesi tarafından Hindistan'da bir nüfus artışı ve ekonomik kalkınma araştırması yapılması için kesenin ağzını açtı.

Elbette bu araştırma, eylem için bir ön-inceleme niteliğinde değerlendirilecekti. Araştırma, bilineni birkez daha kanıtladı; Hindistan'da aşırı doğurganlık, sefaletle elele gidiyordu. Diğer geri kalmış ülkelerde yapılan pilot çalışmalar da aynı duruma işaret ediyordu; açlığın, yoksulluğun, işsizliğin bulunduğu her yerde nüfus artmaktaydı (1).

Bu bulgular, Nüfus Konseyi'nin ardına gizlenen çıkar çevrelerinin en büyük korkusunu doğrular nitelikteydi. Dünyada bunca işsiz, yoksul ve aç insanın sayısının artması giderek bu insanlarda kaybedecek birşeyleri olmadığı bilincini uyandırabilir ve bu insanları, kendi kaderlerine sahip çıkma doğrultusunda harekete geçirebilirdi. Nüfus Konseyi'nce yayınlanan bir kitapta, nüfus artışının dünya siyasi dengesini kesinlikle tehdit ettiği öne sürülüyordu (2). Yine, Rockefeller Vakfı tarafından yayınlanan diğer bir kitapta, «...hızla çoğalan nüfuslarda gençliğin çoğunlukta oluşu nedeniyle toplumsal huzursuzluk vahim bir hal alır (...) gençlerin nüfusun çoğunluğunu oluşturduğu toplumlarda geleceğe yönelik özelemlerin gerçekleşmesi için aşırı sabırsızlık gösterilir. Bunun sonucu olarak toplumda bağımsızlaşma istekleri artar» (3) deniliyordu.

Emperyalizmin çıkarları salt siyasal alanda değil, ekonomik alanda da tehdit altında görülüyordu. Eisenhower döneminin Askerî Yardım Komisyonu başkanı General Draper'in sözleriyle, «...eğer Dünya Bankası ve ABD hükümeti, geri kalmış ülkelere verdiği borçların ödemesini istiyorsa... nüfus sorunu çözümlenmelidir» deniliyordu (4). Dünya zenginlerinin, dünya yoksullarının üreme biçimiyle böylesine iğilenmeye başlamasının altında yatan siyasal ve ekonomik korkuları dile getiren örnekler çoğaltılabilir. Şimdi bu korkuların kamuoyuna ne tarzda sunulduğunu görelim.

Nüfus Planlaması Düşüncesi Nasıl Geliştirildi

Emperyalist mihraklar, nüfus planlaması düşüncesini geri kalmış ülkelere kabul edilebilir bir çerçeve içinde benimsetmek zorundaydılar (polisliye yöntemler daha sonra gelecekti). Bu çerçeve ise hazırды. Birinci Sanayi Devrimi sırasında Avrupa'da artan sefalet ve toplumsal huzursuzluk karşısında burjuvazinin imdadına yetişen ve sefaletin sorumlusu olarak bizzat yoksulların kendisini gösteren Malthus, tarihin tozlu raflarından indirildi, temizlenip cilalandı ve birkez daha ortaya sürüldü.

Malthus'un ne dediğini artık hemen hemen herkes biliyor:

1. Yeryüzü kaynakları aritmetik diziyle çoğalır; 1-2-3-4 vb.
2. Nüfus geometrik diziyle çoğalır; 1-2-4-8-16 vb.
3. Nüfus kontrol edilmezse, yeryüzü kaynakları dünyaya gelenleri doyurmaya yetmeyecektir.
4. Şu halde görülen bu sefaletin sorumlusu, sınırlı kaynaklar üzerinde sınırsız bir talep oluşturan insanların sayısal çokluğudur (yada, başka bir deyişle, sefaletin sorumlusu, kay-

nakların insanlar arasında eşit dağılımı engelleyen sömürü yöntemleri değildir).

Yeni-malthuscu kuramlar bu çerçevede çeşitlenmeler tarzında geliştirildi. Halk Sağlığı, toplum kalkınması, iktisat alanlarında çalışan birçoklarımızın bildiği gibi bugün nüfus sorunu, şöyle bir mantıksal dizi içinde sunuluyor :

1. Yiyecekler dahil, dünya kaynakları sınırlıdır.
2. Dünyada insan sayısı çok fazladır. Sınırlı kaynakları insanlar tüketmektedir.
3. Bilindiği gibi insan fazlalığı geri kalmış ülkelere özgüdür ve artmaya devam etmektedir.
4. Dünya kaynakları geri kalmış ülkeler tarafından tüketilmektedir.

Malthus kuramının ampirizmi ve sakatlığı daha 19. yüzyılda, zamanın yetkin bilim adamları tarafından yeterince açıklanmıştı (5). Günümüzde de, tanık olduğumuz büyük bilimsel ve teknolojik ilerlemeler ışığında hergün yeniden yalanlanıyor.

Malthus, kuramını öne sürdüğü sırada, geometrik diziyle çoğalan diğer bir olguyu hesaba katmamıştı. Bu olgu, bir önceki kuşağın aktardığı bilgi kitlesine orantılı olarak, nüfusun geometrik dizisinden de hızlı bir tempoyla gelişen bilim ve teknolojiydi.

En çarpıcı biçimiyle uzay araştırmaları ve silâhlanma yarışında taniş olduğumuz bilimsel ve teknolojik ilerlemelerin yiyecek üretimine yönlendirilmesi, yeryüzü insan varlığını daha birkaç yüzyıl besleyecek kaynakların yaratılmasına yetecektir. Halen dünyada toprak varlığının sadece % 10'u üzerinde tarım yapılmaktadır. Tarıma elverişli olmayan % 70 oranındaki dağlık, kurak ve soğuk bölgeler çıkartıldığında, geriye yine de % 20 oranında işlenebilecek arazi kalır (6). Çağdaş üretim teknolojisi silâhlanma ve tüketimi kamçılama yerine yiyecek üretimine yönlendirilse, örneğin, deniz suyu arıtılıp Büyük Sahra sulanabilse, salt bu uygulama bile, Kuzey Amerika'dakine eşit bir tarım alanını insanlığın hizmetine sokabilir (7). Yapılan araştırmalara göre, daha önce gübrelenmemiş bir arazinin gübrelenmesiyle alınan ürün miktarı on kat fazla olmaktadır. Bir araştırmacıya göre yeryüzünde 40-50 milyar insanı beslemeye yetecek bir potansiyel vardır (8). Bir başka araştırmacı ise, halen yeryüzünde üretilen yiyeceklerin 8 milyarlık bir nüfusu beslemeye yeteceğini öne sürmektedir (9). Ama yeni-malthus'cu gözlüklerle açlık, kötü beslenme ve sefaletin yaygınlığına bakılırsa, kaynaklar yetersiz görünebilir.

Yeni-malthuscu iktisatçılar şöyle diyorlar: Geri kalmış bir ülke GSMH'nı, örneğin % 5 oranında arttırırsa ve bu ülkede nüfus da % 2.5 oranında artıyorsa, kalkınma gayretinin yarısı boşa gitmiş olacaktır (nüfus artışı GSMH'nın yarısını tüketecektir). Oysa nüfus artışı % 1.5'a indirilirse, kalkınma hızı % 6.5 olarak gerçekleştirilirdi... vb. Bu gibi savlar, (geri kalmış kapitalist ülkelerin verili sosyo-ekonomik koşullarda kalkınmalarının mümkün olduğu yanlış görüşünü ima etmenin yanısıra), bu tür ülkelerde GSMH'daki artışa bakarak tüketim normlarına ilişkin bir yargıya varılamayacağı gerçeğini de gözardı etmektedir.

Varolan sosyo-ekonomik koşullarda nüfus artışı yavaşlasa ve yiyecek üretimi artsa bile, bunun nimetlerinden yoksullar değil, geri kalmış ülkelerde üretim ilişkilerini denetleye egemen sınıflar yararlanır. Artan yiyecek üretimi egemen sınıfların tüketimine girer, yada döviz karşılığında ihraç edilir; yada içte yiyecek fiyatlarının düşmesini engellemek için denize dökülür, toprağa gömülür, imha edilir... Ve yoksulların ne yaşam, ne de beslenme koşulları değişmez.

Dünya Yiyecek Kaynaklarını Kimler Tüketiyor

Birleşmiş Milletler Verilerine göre son yıllarda dünya tahıl üretimi yıl 1.300 milyon ton dolaylarında gerçekleşmiştir (10). Bunun yarısı, dünya nüfusunun yaklaşık olarak 1/4'ini oluşturan sanayileşmiş ülkelerin insan ve hayvanları tarafından tüketilmiştir. Sanayileşmiş ülkelerde tahılların önemli bir bölümü hayvan yemi olarak kullanılır. Tahıllar hayvanlara yedirildikten sonra ete dönüşmüş şekliyle insan tüketimine girer (1 kg. sığır eti elde etmek için 8 kg. tahıl tüketilmesi gerekmektedir). Bu, dünya yiyecek kaynaklarının çok cömert bir israfından başkaca birşey değildir. Bu yüzden, örneğin 1969-71 yılları arasında, geri kalmış ülkelerde kişi başına 230 kg. dolaylarında tahıl düşerken, sanayileşmiş ülkelerde bu miktar kişi başına 776 kg. dolaylarındaydı. Ama arada çok önemli bir fark vardı. Geri kalmış ülkelerde tahıl doğrudan insan tüketimine girerken, sanayileşmiş ülkelerde tahıl varlığının 9/10'u hayvan yemi olarak kullanılıyor ve insan tüketimine daha sonra, et olarak, dolaylı yoldan katılıyordu.

Bu tür üretim tarzı üzerine bir batılının özeleştirisi şöyledir :

«(...) Yoksul insanlara karşı gösterdiği hasislik ve aşırı et tüketmesiyle zengin beyaz adam, mundar bir yamyama benziyor - dolaylı olarak yamyamlık yapıyor. Geçen yıl, et şeklinde, onları kurtarabilecek tahılı tüketerek Büyük Sahra, Ethiopia ve Bangladeş'in çocuklarını yedik. Ve bu yıl da, hiç eksilmeyen bir iştahla yemeye devam ediyoruz.» (11)

Bu özeleştirideki sözler, belirli bir gerçeği çarpıcı kılmak amacıyla kullanılmış olmakla birlikte, sorunu kişilerin bireysel davranışına yükleyerek, fazlasıyla soyutlamaktadır. «Zengin beyaz adam», «cömert» davranıp et yemekten vazgeçse hiçbirşey değişmez. Değişmesi gereken şey tüketimin değil, üretimin insan gereksinmelerine denk düşecek biçimde düzenlenmesini engelleyen kaynaklar üzerindeki mülkiyet tarzıdır.

Dünya Kaynakları Kimin Elinde

1960 yılında FAO (Dünya Gıda ve Tarım Örgütü) tarafından yapılan dünya toprak dağılımı araştırma bulgularına göre, 100 hektardan fazla toprağı olan çiftçilerin % 2.5'u dünyadaki tarıma elverişli toprakların 3/4'üne sahiptir. Bunların % 0.23'ü tüm toprakların yarısını elinde tutmaktadır. Ve bu en büyük toprakların ne üreteceğı konusunda karar verme ayrıcalığı, merkezi ABD'de olan uluslararası tarım-sanayi tekellerinin elindedir. Bu şirketler ABD'deki tarım arazilerini aralarında paylaşmışlardır. Diğer ülkelerde ise, çok geniş tarım

arazilerinin üretimini denetlemektedirler. Uluslararası dev bir tarım şirketi olan Cargill'in faaliyetleri, bu şirketlerin gücüne bir örnek oluşturabilir :

«Cargill şirketi tahıl alımı, temizlenmesi, depolanması, yüklenmesi, işlenmesi ve tüketici fiyatlarının saptanmasıyla uğraşır. Soya fasulyesi, mısır, ayçiçeği, kenevir ve diğer tohumları alır ve hayvan yemi ve yağ üretiminde kullanır. Tuz madenleri işletir. Balıkunu üretmek için bir balıkçılık filosu vardır. Şeker pancarı ve şeker kamışı ithal eder. Mal varlığı arasında okyanus gemileri, tahlisiye sandalları ve mavnalar, 1500 vagonluk bir demiryolu filosu ve dünyanın hemen hemen her yerindeki tüketicilere yılda 50 ton yiyecek, kimyasal gübre vb malları ulaştıracak bir depolama ve nakliye ağı vardır. Cargill şirketi ayrıca tarımsal araştırmalar yapmaktadır. Araştırma merkezleri vardır. Kuzey Amerika'da 250 ve yurtdışında 60 merkezi birbirine bağlayan özel bir telgraf-teleks sistemi işletmektedir. Bilgi işlem merkezleri vardır. Dünya çapında buğday, mısır, çavdar, pirinç, alfa-alfa, soya fasulyesi, şeker pancarı, bitkisel ve sınıflı yağ, damızlık tavuk, hayvan yemi ve tuz pazarlamaktadır. Sermayesinin 1/4'den fazlası yabancı ülke yatırımlarında kullanılmıştır. Cargill halen 5 milyar dolarlık bir **aile şirkettir.**» (12)

Yiyecek üretim ve dağıtım mekanizması, dünya çapında, yukarıda bir örneğini gördüğümüz dev tarım-sanayi komplekslerinin kararlarına tabidir. Böyle bir şirketler topluluğu herhangi bir geri kalmış ülkede tarımsal üretimin ve dolayısıyla insanların beslenme tarzının yönünü etkileyebilecek güçtedir.

Geri kalmış ülkeler döviz sağlamak ve ithalâtı karşılamak için döviz arayışı içinde tutulur. İhraç olanağı olan ürünlerin üretimine öncelik tanınır. Ve böylece, dev bir şirket, bir ülkenin, örneğin pamuğuna talip olunca, o ülkede protein açığını kapamaya yarayacak baklagillerin üretilmesi yerine, pamuk üretimi özendirilir. Fasulye üreticilerine değil de, pamuk üreticilerine destekleme politikası uygulanır. Fasulye üreticisi pamuk üretimine geçiş yapar. İç piyasada fasulye üretimi geriler, fiyatlar yükselir. Yoksullar bundan da yoksun kalırlar.

Bazı durumlarda, protein değeri yüksek yiyeceklerin de üretimi özendirilebilir elbette. Örneğin, 1961-70 yılları arasında, 3 orta Amerika ülkesinde (Costa Rica, Guatemala, Honduras) devlet desteğiyle et üretimi özendirilmiş ve % 40-92 arasında üretim artışı olmuştur. Ama aynı dönem içinde halkın fiili et tüketimi % 9-26 arasında azalmıştır. (13). İçte daha fazla et üretilmesine karşın tüketimin azalma nedeni bu ülkelerin gelişmiş kapitalist ülkelere et ihraç etmekte oluşudur.

Görülüyor ki geri kalmış ülkelerde halkın beslenme biçimini etkileyen birincil unsur, nüfus artışı değil, bu halkların iradesi dışında alınan ticari kararlar olmaktadır.

Metropollerde Alınan Kararlar Yoksulların Üreme Biçimini Nasıl Etkiliyor :

Batıda «Agribusiness» deyimini ile tanımlanan tarım-sanayi komplekslerinin, kârın azamileştirilmesine yönelik ticarî kararları, geri kalmış ülke ekonomilerinde, yetiştirilecek ürünlerin seçimi ve üretim biçimi üzerinde köklü tercihler yaratır. Dışa bağımlı çarpık kapitalizm kırlarda toprağın daha az ellerde yoğunlaşmış geniş köylü kitlelerinin yoksullaşmasını getirir. Bunların bir bölümü mülksüzleşir.

Bu köylülerin bir bölümü kentlere akar, ve istihdam alanının kısıtlı olması nedeniyle, kentsel işsizler ordusuna katılır. Bunların diğer bir bölümü kır proletaryası haline gelirken, toprağının tümünü henüz yitirmemiş kesimi de, bu varlığını korumak için, kurulu düzen ve doğa karşısında kıyasıya bir mücadele vermek zorunda kalır.

Doğurganlık davranışının da bir sınıfsal özü vardır. Çocuk, her sınıf için, ayrı bir anlam taşır. Emekçi sınıfları niçinde yaşadığı koşullar ve geleceğe yönelik beklentilerinin düzeyi düştüğü oranda çocuk sahibi olma özlem ve isteği artar. Çocuk, emekçi sınıflar için, bugün bir yardımcı ve gelecekte bir güvencedir. Emekçi sınıflar için çocuk sahibi olmak, aileye geçici bir süre için marjinal bir külfet yükler. İlk yıl boyunca, emzirildiği için, beslenmesi (**aile açısından**) önemli bir sorun oluşturmaz. Anne genellikle çocuğuyla birlikte yaşadığı için, daha üst sınıfların sorunu olan mama, bakıcı, kreş vb. masrafları yoktur. Anne sütü, dördüncü aydan sonra yetersiz de olsa, yine de bebeğin tek ve başlıca iyi nitelikli besin kaynağıdır. Daha sonra bebeğe özel yiyecekler hazırlanmaz (buna olanak yoktur). Çocuk, diğer aile bireyleriyle aynı koşulları paylaşmayı becerebilirse, 4-5 yaşından itibaren aileye yardım etmeye başlar; üretime katılır. Aileye katılan her yeni çocukla maliyet daha da düşer; büyük çocukların giysileri küçüklere aktarılır. Büyük çocukların küçüklerin bakımını yüklenerek, anneyi belirli oranda özgürleştirirler... Elbette, sağlık ve yaşam koşulları çok kötüdür. Bu koşullara uyamayan çocuklar ölür (ve ölenlerin yokluğunu kompanse etmek için analar doğurmayı sürdürür). **Ama yaşayabilenler aile ekonomisine önemli katkılarda bulunurlar.**

Sınıflı toplumlarda ve genel olarak geri kalmış ülkelerde kadın ve çocuk emeği oldukça kolay sömürülür. Bu grupların örgütlenmesi güçtür; düşük ücretle, hattâ kârın tokluğuna çalıştırılabilirler (yakın

çevremizde bunun örneklerini görüyoruz). Kentlerde, gecekondu bölgelerinde yaşayan işsiz ailelerin çocuk ve kadınları, yetişkin erkeklerin alınmadığı hizmet alanlarında kendilerine bir sürü iş bulabilirler. Kadınlar hizmetçilik yapar. Erkek çocuklar ayakkabı boyacılığı, marangozhane çıraklığı, gazete satıcılığı, araba yıkayıcılığı, bulaşıkçılık... vb. yapabilir. Kız çocuklar varlıklı ailelerin yanına hizmetçi olarak verilir, bir kısmı dilencilik yapar. Belirli bir yaşa geldiklerinde, ailenin bir yaşam boyu biriktiremeyeceği miktarda topluca bir para karşılığında kocaya gider. Aileler, çöplükleri karıştırıp buldukları kâğıt, şişe, hurda demir vb. şeyleri satarlar. Ailede bu tür işleri yapabilecek insan sayısı ne denli artarsa, gelir de o denli yükselir. Bu ailelerin çocuğa gereksinmesi vardır.

Kırsal bölgelerde ise, toprak varlığı giderek azalan ailelerin yapabileceği tek şey, toprağını korumak için, toprakta istihdamı arttırmaktır. Toprağın birim verimini arttıracak modern girdileri alacak güçleri yoktur. Çocuk emeği, burada da ailenin imdadına yetişir. Dört-beş yaşına gelen çocuk, tarlada ve evde istihdam edilir. Tarlada kargaları kovalamak, otları temizlemek, parçalanmış tarlalar arasında yemek taşımak; evde, çeşmeden su getirmek, küçük kardeşlere bakmak... vb. işler, yaşıyla birlikte çoğalır ve hayvan bakıcılığı, ürün devşirmek vb. sorumlulukları yüklenmeye doğru ilerler. Topraksız aileler de, belirli mevsimlerde, büyük çiftliklerde ailecek işçi olarak istihdam edilirler. Bu kesimde de çocuk, aile için, önemli bir kazanç kaynağıdır.

Hindistanlı bir çiftçi, durumu şu sözlerle özetlemiştir : «Zengin adamın makinaları vardır. Benimse çocuklarım var. Bu iş bunca basıt» (14).

Yoksul sınıflar için çocuk, sadece bugünün değil, geleceğin de tek güvencesidir. Geri kalmış ülkelerde nüfusun % 70-80'i sosyal güvenlik hizmetleri kapsamına girmez. Çalışamayacak duruma geldiklerinde bu insanlara yalnızca «hayırlı evlâtları» sahip çıkabilecektir. Evlâtların 1-2'si «hayırlı» çıkmazsa, diğer 1-2'sinin ana babasını sahiplenebilmesi için olabildiğince çok çocuklu olmak gerekir. Yine, bu noktayı sağlama bağlamak için, ataerkil aile yapısı içinde, çocuk-suz yada erkek evlât doğuramayan kadınların horlanması, küçüklerin büyüklere kayıtsız şartsız itaati vb. görenekler titizlikle korunur.

Görüldüğü gibi, toplumsal eşitsizliğin olduğu ülkelerde en yoksul sınıfların doğurgan olması, toplumsal bir zorunluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Buna karşılık geleceği güvenceye alınmış, belirli bir işi yada geliri olan sınıflar bu zorunluluğu duymamaktadır. Bu sınıflar için çocuk kazanç değil, **ana babanın ölümünden sonra**, «aileye», yani aile-

nin biriktirdiği servete sahip çıkacak bir yatırım nesnesidir. Bu haliyle de bu aileler için çocuk dünyaya getirmek, belirli bir maddî ve sosyal külfete katlanmak anlamına gelir. Çocuğun beslenmesi, giymi, bakımı, yetiştirilmesi, eğitimi vb için aile önemli fonlar ayırır. Bu fonlar, çocuğa ileride, aile servetini geliştirebilecek bilg ve yetenekler kazandırabilmek amacıyla ayrılır ve dünyaya gelen her çocuğa aynı olanakları sağlayabilmek endişesi, çocuk sayısını sınırlama isteğini de beraberinde getirir. Böylesi önemli harcamalarla 20-25 yıllık bir süre sonunda nihayet kendi işini tutabilecek duruma gelen bu değerli varlıklar, aile ocağından ayrıldıktan sonra, ana babalarına karşı herhangi bir maddî sorumluluk duymazlar, aile de onlardan böyle birşey beklemez.

Sınıflı toplumlarda üst sınıfların doğurganlık davranışı bu açıdan, yoksul sınıflardan radikal bir şekilde farklıdır. Ve bu davranışların altında yatan ekonomik gerçekler eşitlenmedikçe, davranışlar da eşitlenemeyecektir. Bu savın doğruluğu, son yıllarda Çin Halk Cumhuriyeti'nde aile planlaması alanındaki başarılı uygulamalarla da kanıtlanmıştır (15).

Geri Kalmış Ülkelerde Aile Planlaması Uygulaması

Geri kalmış kapitalist ülkelerde aile planlaması çalışmaları, emperyalizmin nüfus politikasının bir uzantısı şeklinde yürütülmektedir. Aile planlaması hizmetlerine verilen ağırlık, diğer koruyucu sağlık hizmetlerine oranla çok daha belirgindir. Bu hizmetler özellikle yoksul sınıflara benimsetilmeye çalışılmaktadır. Bu sınıflara aile planlaması, yoksulluktan kurtulmalarının ön şartı olarak takdim edilmektedir. Oysa, bu toplumlarda varolan sosyal eşitsizlik sürdükçe, bu sınıfların nüfusu artmayıp azalsa bile, yoksulluklarının sonu gelmeyecektir. Amaç, bu sınıfların refahını arttırmak değil, kapitalist sömürünün en rantabl düzeyde devam edebilmesi için gerekli işsizler ordusuun sayısını istenilen düzeyde tutabilmektedir.

Ama nüfus artışı bambaşka bir çerçeve içinde; anne ve çocuk ölümlerinin, yetersiz ve dengesiz beslenme sorununun ve her türlü sefaletin başlıca sorumlusu olarak tanıtılmaktadır.

Yapılan propaganda öylesine yoğunur ki, birçok iyi niyetli sağlık personeli sorunu bu açıdan değerlendirebilmekte, «ağaçlara bakmaktan ormanı gözden kaçırmakta»dır.

Fazla nüfus kavramının açıklığı kavuşması gerekmektedir. Geri kalmış ülkelerdeki nüfus artışı üzerine büyük güürtülerin kopartıldığı 1960 başlarında bazı ülkelerde km²'ye düşen nüfus yoğunluğu şöyleydi : Türkiye, 35; Cezayir, 5; Arjantin, 7; Çin Halk Cumhuriyeti,

68; Hindistan, 136; İngiltere, 215; Hollanda, 342; Danimarka, 106; Belçika, 300. Eğer bu örnekler içinde, birinci grupta bulunan açlık ve sefaletin nedeni nüfus fazlalığı olarak açıklanabilirse, ikinci grupta bulunan ülkelerde nüfus çokluğunun neden açlık ve sefalet yaratmadığı da açıklanmalıdır.

Ayrıca, nüfus varlığının, geri kalmış ülkelerde dışa bağımlılığı azaltacak bir potansiyel olarak neden değerlendirilmediği sorusuna da yanıt verilmelidir. Günümüzde enerji bunalımı ve çevre kirlenmesi sorunları, batı öncülüğünde geliştirilen teknolojilerin toplumsal ve doğal dengeyi bozduğu gerçeğini gündeme getirmiştir. Batı'nın öncülüğünde geliştirilen ve geri kalmış ülkelere önerilen teknolojik formüller, dünya kaynaklarını yerine yenisi konulamayacak oranda tüketmekte, doğa dengesini bozan sanayi artıklarıyla çevreyi onarılmıyacak oranda kirlenmekte, hızlı mekanizasyon içinde emekçileri üretime yabancılaştırmakta ve geniş yığınları işsizliğe ve ataletle mahkûm etmektedir. Bu teknoloji, «enerji-yoğun»dur. Bu modelde üretim birimi, kâr'ı azamileştiren makinedir. İnsan, makinaya tabi kılınır.

Geri kalmış ülkeler bu modele karşı, «emek-yoğun» teknoloji geliştirebilirler. Bu teknoloji modelinde, üretim birimi insandır; makina, insana tabi kılınır. Bu modelde, insan gücü, azami kullanım alanı bulur. İnsan emeğiyle yapılabilecek işler makinalara aktarılmaz. Örneğin, bir ülkede işsiz sayısı kabarıksa, bu sayıyı daha da arttıracak olan mekanizasyon yöntemleri yerine, insanların istihdamını artırıcı yöntemler araştırılır ve bunlar yeğlenir. Örnek: Yine, geri kalmış bir ülke oymasına karşın, dışa bağımlılık zincirini kırdığı için bugün tüm yurttaşlarını doyurabilen Çin Halk Cumhuriyeti'ne ilişkin bir örnek kullanalım. Bu ülkede tarımda traktör yerine, insanlar tarafından işletilen bisiklete benzer bir araç kullanılmaktadır. Bu araçlar, ülkenin ve halkın özgül koşulları gözönünde tutularak yerli teknisyenler tarafından geliştirilmiştir. Dolayısıyla yabancı ülkelere hiçbir royalty, know-how vb. hak ödenmemiştir. Her araç bir kişi tarafından kullanılmaktadır. Bu haliyle bu «mini-traktör»ler ne petrol tüketir, ne çevreyi kirlendir, ne insanları üretime yabancılaştırır ve ne de tarımsal nüfusun bir bölümünü işsizliğe mahkûm eder. Geri kalmış bir ülke olmasına karşın Çin'de «nüfus fazlalığından dolayı açlık» bugün yoktur. Emek-yoğun teknolojinin benimsenmesi, dünyanın en kalabalık bu ülkesinde, işsizlik belâsının önünü almıştır. Teknoloji seçimi açısından yaklaşıldığında, daha birçok gerikalmış ülkede nüfus artışının kısılmak yerine, teşvik edilmesi gerektiği sonucuna varmak olasıdır.

Ama kuşkusuz, teknoloji seçimi, toplumsal örgütlenme biçiminin değişmesi gereğini de beraberinde getirecektir. Tam istihdam hedefi, kâr'ın azamileştirilmesi ilkesiyle bağdaşmaz.

Sonuç ve Öneriler

Sağlık personeli olarak, nüfus sorununun, yeni-malthuscu kuşaklar ışığında çarpıtılarak sunulmasına karşı çıkmanın zamanı gelmiştir. Geri kalmış ülkelerde aile planlaması hizmetleri, emperyalizmin Nüfus Politikası'nın aracı ve uzantısı olmaktan çıkartılmalıdır. Aile planlaması hizmeti, her demokratik toplumda, isteyen herkese götürülmesi gereken bir koruyucu sağlık hizmeti olmanın ötesinde, bir kalkınma aracı, kalkınmanın bir ön-koşulu olarak görülmez ve gösterilemez.

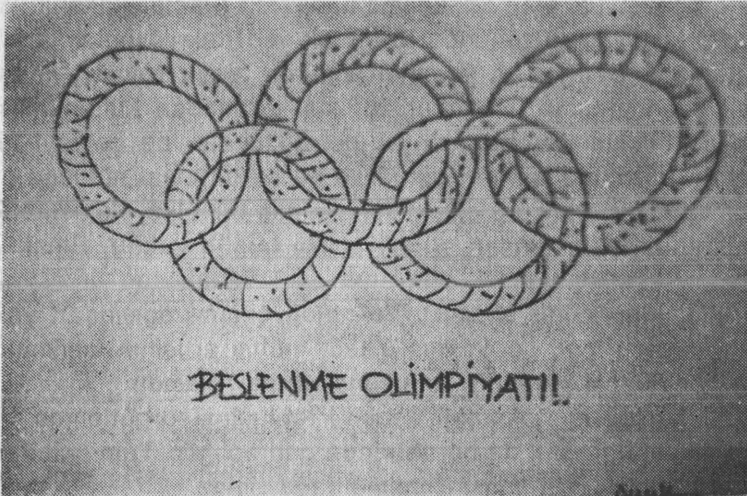
Dış kredi ve yardım kuruluşları tarafından geri kalmış ülkelere, nüfus politikası uygulamaları koşuluyla, yapılan ödemeler kabul edilmemelidir.

Aile Planlaması hizmetlerine, AÇS hizmetlerinin bir parçası olmaktan öte bir ağırlık verilmemelidir.

Dünyaya gelen hiçbir çocuk salt ailesinin sorumluluğuna bırakılamaz. Çocuklar, kolektif servetimizin en önemli bileşeni ve toplumsal varlığımızın tek koşuludur. Bu çocukların sağlıklı ve esen yaşama hakkı kesin kamu güvencesine alınmalıdır.

Bu açıdan, doğum planlaması yapmak istemeyen çiftler bu seçimlerinde tümüyle özgür kılınmalıdır. Doğum planlaması yapmak istemeyen çiftleri bu kararlarından caydıracak tüm yasal ve ekonomik önlemler kaldırılmalıdır.

Geleceğine güveni olmayan toplumlar, geleceği planlamaz. Çocuklarımız bizim geleceğimizdir. Geleceğimizin kontrol altın alınmasını değil, güvenli olmasını istiyoruz.

KAYNAKLAR

- (1) Weissman, S. «Why the Population Bomb is a Rockefeller Baby» **Ecocatastrophe.** Ramparts Press. California. 1970.
- (2) Osborn, F. **Population: An International Dilemma.** The Population Council, New York. 1957.
- (3) Weissman, S. **op. cit.**
- (4) Weissman, S. **op. cit.**
- (5) Marks, K. ve Engels, F. **Nüfus Sorunu ve Malthus.** Sol Yayınları. Ankara, 1976.
- (6) George, S. **How the Other Half Dies.** Penguin Press. Middlesex, England. 1977.
- (7) George, S. **ibid.**
- (8) Revelle, R. «Food and Population», Scientific American, September, 1974.
- (9) Commoner, B. «How Poverty Breeds Overpopulation» Ramparts, August, 1975.
- (10) Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Konferansı. «Assessment of the World Food Situation.» 1974.
- (11) Dumont, R. «Population and Cannibalism». Development Forum. Birleşmiş Milletler. 1974.
- (12) George, S. **op. cit.**, sayfa 144.
- (13) Berg, A. **The Nutrition Factor.** The Brookings Institution. Washington D.C. 1973.
- (14) Mamdani, M. «The Myth of Population Control». Concerned Demography. Emerging Population Alternatives. vol. 4, no. 2. 1974.
- (15) Chen, P. C. «The Largest Nation on Earth» New Internationalist. Nüfus özel sayısı. 1974.

